

№8(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 236 sahifa,
3-avgust, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woosyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Sun'iy intellekt muhitida o'sib kelayotgan Alfa avlodining shaxsiy va psixik rivojlanishi	10
<i>Jo'rayeva Dilfuza Abdug'aniyevna</i>	
Teng yonli uchburchak xossalari va kesmaning o'rta perpendikulyari xossalardan foydalangan holda masalalar yechish	13
<i>Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Xiva xonligining siyosiy boshqaruv modeli: Buxoro va Qo'qon xonliklari bilan qiyosiy tahlili.....	17
<i>Mutallibjonov Boburmirzo</i>	
Boshlang'ich sinfda informatika fanini o'qitish metodikasi	26
<i>Nosirova Feruza Baxadir qizi</i>	
Funksional savodxonlik asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini professional rivojlantirishning strukturaviy-faoliyatli modeli.....	30
<i>Gafurova Mahfuza Abbosovna</i>	
Mutafakkirlar asarlarida bolalar faolligini shakllantirishda o'yinlardan foydalanishning yoritilishi	35
<i>Ravshanova Uldona Narziboyevna</i>	
Ijtimoiy-madaniy qadriyatlar variatsiyasi sharoitida talabalarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish mazmuni	39
<i>Vorisova Barnoxon Olimjon qizi</i>	
Huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya integratsiyasi orqali yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olish	43
<i>Habibjonov Izzatbek Dilshodjon o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy va refleksiv tafakkurini rivojlantirishda antfragil yondashuvning o'rni.....	51
<i>G'ulomjonova Ziyodaxon A'zamjon qizi</i>	
Badiy adabiyotning yoshlar tarbiyasidagi didaktik imkoniyatlari	57
<i>Irisboyeva Xotiraxon Utbasarovna</i>	
Talabalarining o'quv amaliyoti jarayonida kasbiy mobilligini rivojlantirishda dual ta'limga asoslangan metodikani takomillashtirish	61
<i>G'ofurov To'liqinjon</i>	
Didactic Opportunities of Content and Language Integrated Learning (CLIL) Technology in English Language Teaching	67
<i>Ismailova Aziza Dilshodovna</i>	
Фольклорные источники в историко-географическом изучении памятников Устюрта.....	72
<i>Канаатов Есимкан</i>	
Xorijiy davlatlar tajribasida o'zgarishlarni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish amaliyoti.....	76
<i>Abdullayev Amirulla Xazratovich</i>	
Algoritmik faollikni rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvi	81
<i>Pardayeva Kamola Sultonovna</i>	
Sun'iy intellekt va startap ekotizimi asosida talabalarining tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish	86
<i>Imomaliyev Quvvat Choriyevich</i>	
Maktab ta'limida o'qitish sifatini baholashning ko'p tarmoqli raqamli-diagnostik tizimini joriy etish va boshqarish	91
<i>Nurmetov Tursunbek Kenjayevich</i>	
Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarining o'qish samaradorligini oshirish	96
<i>Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi</i>	
Texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarining malakaviy va pedagogik amaliyotlari uzviyligini ta'minlashning metodik modeli	99
<i>Mardonov Maqsudbek Maxmudovich</i>	
Nogironligi bo'lgan bolalarni tarbiyalayotgan oilalarga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatishning nazariy-metodologik asoslari	103
<i>Umarova Umidaxon Ibaydullayevna</i>	

Chizmachilik darslarida animatsiyali modellarni qo'llashning pedagogik asoslari	108
<i>Xo'janiyozov Shokir Rustamovich</i>	
Fanlararo aloqadorlik asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasi va uning eksperimental samaradorligi	114
<i>Isroilova E'zoza Akmal qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida ingliz tilini o'qitishda veb-kvestlar va raqamli keyslarni samarali qo'llash usullari	119
<i>Shermatova Ra'no O'ktam qizi, Baxodirova Gulnoz Kamalovna</i>	
Xalq og'zaki ijodi asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini takomillashtirish texnologiyalari	124
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Bo'lajak fizika o'qituvchilarini nanotexnologiya sohasidagi bilimlarni taqdim etishga va o'qitishga tayyorlash metodikasi	129
<i>Sottarov Abduvali Umirqulovich</i>	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning raqamli tafakkurini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	133
<i>Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi</i>	
Emotsional intellekt va raqamli kommunikatsiya: yoshlar psixologiyasida zamonaviy tendensiyalar	137
<i>Qahharov Nuriddin Sherbek o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda "o'quv burnout" (o'qishga nisbatan charchash va sovish) holatining oldini olishda motivatsion pedagogik texnologiyalar	142
<i>Babajanova Gulmira Muratbayevna</i>	
Linguopragmatic Errors in Artificial Intelligence-Generated Translations	147
<i>Aytmuxamedova Durdona Jasur qizi</i>	
Клинические особенности аллергодерматозов у лиц, проживающих в Ташкентской области	153
<i>Абдуллаева Ф. Б., Саипова Н. С.</i>	
Tyutorlik faoliyatining pedagogik ahamiyati	160
<i>Ashirova Gulnora Xayrullayevna</i>	
Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbga yo'naltirish metodikasini takomillashtirish	164
<i>Nurmuratova Iroda Nuriddinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda diqqat yetishmasligi va giperfaollik: mnemotexnik korreksiya	169
<i>Egamberdiyeva Xuriyat Egamberdiyevna, Kaxxarova Ozoda Abdimo'minovna</i>	
The Historical Development of Translation	173
<i>Sharopova Gulnoza Odil qizi</i>	
Integratsiya jarayonlarini samarali boshqarishga yo'naltirilgan metodik tizim	176
<i>L. T. Xudaybergenova</i>	
Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlari metodikasini ishlab chiqish	180
<i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>	
Bo'lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'rni: ilmiy adabiyotlar sharhi	186
<i>Xalimova S. A.</i>	
The Role and Opportunities of Artificial Intelligence (AI) in the Management of Educational Institutions	191
<i>Abduqahorova Lobar Oybekovna</i>	
Malaka oshirish jarayonida maktab direktorlarining mediakompetentligini rivojlantirishning tashkiliy-boshqaruv mexanizmi	197
<i>Xidirova Maftuna Ilhom qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya berishda STEAM va an'anaviy usullarning qiyosiy tahlili	205
<i>Boltayeva Nasiba Ilhom qizi</i>	

Kasb-hunar ta'limida elektromobillar va robototexnika yo'nalishlarini rivojlantirish: xalqaro hamkorlik tajribasi va "2+1" dual ta'lim modeli.....	209
<i>Dushanov Nuriddin Qo'ldoshovich, Suvonov Murodjon Abdurahmon o'g'li, Ibragimova Dinara Rustam qizi, Karimova Oygul Ro'ziyevna, Avliyoqulov Muxammad Mustafoyevich</i>	
Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlarining metodikasini ishlab chiqish ...	212
<i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda "ijodiy faoliyat" va "kreativlik" konseptlarining nazariy-metodologik interpretatsiyasi...	218
<i>Komila Aytmuratova</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi asosida rivojlantirishga doir mashqlar tipologiyasining samaradorligi.....	222
<i>Maxmudova Feruza Salimjonovna</i>	
O'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini	227
<i>Qurbonova Malika Toxir qizi</i>	
O'quv-biluv kompetensiyasining nazariy asoslari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar	230
<i>Saydaxmedova Barno Batirovna</i>	

O'ZBEK VA RUS NASRIDA OILAVIY MUNOSABATLARNING BADIY- PSIXOLOGIK TALQINI

Qurbonova Malika Toxir qizi
Turon universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini qiyosiy aspektda tadqiq etiladi. Badiiy asarlarda oila, er-xotin, ota-ona va farzand munosabatlari, muhabbat, sadoqat, mas'uliyat hamda oilaviy ziddiyatlarning qahramonlar ruhiyati bilan uzviy bog'liq holda ifodalanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, o'zbek va rus adabiyotiga xos milliy-madaniy qarashlarning oila konsepsiyasini badiiy talqin etish hamda personajlarning psixologik olamini shakllantirishdagi o'rni yoritiladi.

Kalit so'zlar: o'zbek nasri, rus nasri, oilaviy munosabatlar, oilaviy qadriyatlar, badiiy psixologizm, qahramon ruhiyati, oilaviy konflikt, milliy qadriyatlar, qiyosiy tahlil, badiiy talqin.

Abstract: This article examines the artistic and psychological interpretation of family relationships in Uzbek and Russian prose from a comparative perspective. It analyzes the representation of family life, marital and parent-child relationships, love, loyalty, responsibility, and family conflicts in relation to the characters' inner worlds. Particular attention is paid to the role of the national and cultural perspectives characteristic of Uzbek and Russian literature in shaping the literary concept of the family and the psychological portrayal of characters.

Key words: Uzbek prose, Russian prose, family relationships, family values, literary psychologism, characters' inner world, family conflict, national values, comparative analysis, artistic interpretation.

Аннотация: В статье исследуется художественно-психологическая интерпретация семейных отношений в узбекской и русской прозе в сравнительном аспекте. Анализируются особенности изображения семьи, супружеских и детско-родительских отношений, любви, верности, ответственности и семейных конфликтов в их взаимосвязи с внутренним миром персонажей. Особое внимание уделяется роли национально-культурных представлений, характерных для узбекской и русской литературы, в художественном осмыслении концепции семьи и формировании психологического облика героев.

Ключевые слова: узбекская проза, русская проза, семейные отношения, семейные ценности, художественный психологизм, внутренний мир героя, семейный конфликт, национальные ценности, сравнительный анализ, художественная интерпретация.

KIRISH

Oila inson hayotining eng muhim ijtimoiy-ma'naviy tayanchlaridan biri bo'lib, unda shaxsning dunyoqarashi, axloqiy mezonlari, ruhiy olami va jamiyatga munosabati shakllanadi. Shu bois oila va oilaviy munosabatlar badiiy adabiyotda doimo muhim mavzulardan biri sifatida talqin etib kelinadi. Ayniqsa, nasriy asarlarda er-xotin, ota-ona va farzand, aka-uka, opa-singil munosabatlari, avlodlar o'rtasidagi ma'naviy bog'liqlik, muhabbat va sadoqat, burch va mas'uliyat, oilaviy ziddiyatlar hamda insonning murakkab ruhiy kechinmalari orqali jamiyatning axloqiy va ma'naviy qiyofasi ochib beriladi.

O'zbek va rus nasrida oila mavzusi har ikki xalqning tarixiy taraqqiyoti, milliy mentaliteti, urf-odatlar va axloqiy qarashlari bilan chambarchas bog'liq holda badiiy ifoda etilgan. O'zbek nasrida oilaviy munosabatlar ko'pincha kattaga hurmat, kichikka izzat, ota-ona roziligi, nikoh, farzand tarbiyasi, qarindoshlik rishtalari, or-nomus va oila birligini saqlash kabi qadriyatlar bilan uzviy aloqada tasvirlanadi. Shu bilan birga, shaxsiy istak va ijtimoiy talab, an'ana va yangilanish o'rtasidagi ziddiyatlar qahramonlarning ruhiy kechinmalari orqali yoritiladi. Rus nasrida ham oila insonning ma'naviy shakllanishi va ruhiy olamini namoyon etuvchi muhim badiiy makon sifatida gavdalanadi. Unda muhabbat, burch, sadoqat, avlodlar munosabatlari, oilaviy konflikt hamda tarixiy-ijtimoiy o'zgarishlarning inson taqdiriga ta'siri keng yoritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Rus adabiyotshunosligida mazkur masalani o'rganishda M. A. Sholoxovning "Tinch Don" roman-epopeyasiga bag'ishlangan tadqiqotlar alohida ahamiyatga ega.

V. V. Gura va F. A. Abramov Sholoxov hayoti hamda ijodining adabiy-tanqidiy o'rganilish tarixini yoritib, "Tinch Don" romanini tadqiq etishning muhim nazariy muammolarini belgilashga hissa qo'shganlar.

V. V. Guraning "Tinch Don" qanday yaratilgan. M. Sholoxov romanining ijodiy tarixi" asarida romanning yaratilish jarayoni, 1920–1930-yillardagi adabiy muhit hamda asar qahramonlariga berilgan tanqidiy baholar tahlil qilingan. Mazkur tadqiqotlar "Tinch Don" romanidagi inson taqdiri va tarixiy muhit o'rtasidagi munosabatlarni tushunishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

O'zbek nasrida ham oila va oilaviy munosabatlar milliy hayotning muhim badiiy qatlamlaridan biri hisoblanadi. Abdulla Qodiriy, Cho'lpon, Oybek hamda keyingi davr adiblari nasrida nikoh, ota-ona va farzand munosabatlari, ayolning oiladagi mavqei, muhabbat va sadoqat, oilaviy burch, or-nomus hamda avlodlar o'rtasidagi ziddiyatlar qahramonlarning ruhiy dunyosi bilan uzviy bog'liq holda tasvirlanadi.

Ayniqsa, Cho'lponning "Kecha va kunduz" romanida oilaviy muhit va ijtimoiy tartiblarning shaxs ruhiyatiga ta'siri, ayol taqdiri, majburiy nikoh hamda shaxsiy erkinlik muammolari orqali oilaviy munosabatlarning psixologik jihatlarini yorqin namoyon bo'ladi. Zebi taqdiri misolida oilaviy va ijtimoiy talablar bilan shaxsning ichki istaklari o'rtasidagi ziddiyat badiiy konflikt darajasiga ko'tariladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada psixoanalitik, tavsifiy-tahliliy, badiiy-tahliliy, kontekstual, germeneytik, psixologik hamda matn tahlili metodlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini adabiyotshunoslikda oila konsepsiyasi, badiiy psixologizm, qahramon xarakteri, oilaviy konflikt, avlodlar munosabatlari hamda milliy qadriyatlar bilan bog'liq holda o'rganib kelinmoqda. Badiiy asarda oila faqat maishiy hayot tasvirlanadigan makon emas, balki qahramonning ma'naviy qiyofasi, axloqiy tanlovi va ruhiy kechinmalarini namoyon etuvchi muhim badiiy-psixologik muhit sifatida talqin etiladi. Shu sababli oilaviy munosabatlarni tadqiq etishda tarixiy-adabiy, qiyosiy-tipologik hamda psixologik yondashuvlarni o'zaro uyg'unlashtirish muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Mixail Sholoxov xalqni nafaqat barcha moddiy ne'matlarni yaratuvchi kuch, balki ma'naviy qadriyatlarning yagona va bitmas-tuganmas manbai sifatida badiiy talqin eta olgan buyuk adibdir. Bu jihat, ayniqsa, uning "Tinch Don" roman-epopeyasida yaqqol namoyon bo'ladi. Asarda yozuvchi ikki urush va inqiloblar davrida Don hududida yashovchi aholining turli ijtimoiy qatlamlari hayotini keng qamrovda tasvirlaydi [1, 105-b.]. "Tinch Don" roman-epopeyasi 1925–1940-yillarda yaratilgan. Muallif o'zi tug'ilib voyaga yetgan xalq hayoti haqida asar yaratishni maqsad qilgan. 1925-yil kuzida Bukanovskaya stanitsasida Sholoxov romanning dastlabki varianti – "Donshchina" ustida ish boshlagan. Dastlab u asarni kazaklarning Kornilovning Petrogradga yurishidagi ishtirokini tasvirlashdan boshlagan.

Biroq 1926-yil oxirida yozuvchi "Donshchina" ustidagi ishini to'xtatib, yangi roman ustida ishlashga kirishadi hamda voqealar rivojini Birinchi jahon urushidan oldingi davrga ko'chiradi. Chunki "Tinch Don" muallifining fikricha, hatto rus kitobxonlari ham Don kazaklarining turmush tarzi va urf-odatlarini yetarlicha bilmas edi. Shu sababli ularning oilaviy turmush tarzini badiiy jihatdan batafsil tasvirlash zarur edi [2, 8-j., 316-b.].

Adabiyot insonning ruhiy olami va ma'naviyatini shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega. Cho'lpon ta'biri bilan aytganda, "Adabiyot chin ma'nosi ila o'lgan, so'ngan, o'chgan, majruh, yarador ko'ngilga ruh bermak uchun, faqat vujudimizga emas, qonlarimizga qadar singishgan qora balchiqlarni tozalaydurgan, o'tkir yurak kirlarini yuvadurgan, toza ma'rifat suvi, chang va tuproqlar to'lgan ko'zlarimizni artib tozalaydurgan buloq suvi bo'lganlikdan bizga g'oyat kerakdir." Ushbu fikr adabiyotning inson qalbi va tafakkurini yuksaltirishdagi o'rnini yorqin ifodalaydi.

Adabiyot mudroq qalblarni hushyorlik suvi bilan sug'orib, hayot ilmini anglashga ko'maklashadi. U o'tmish sadosini bugungi avlodga yetkazadi, ma'naviy bo'shliqlarni to'ldiradi hamda insonda odob-axloq, mehr-muhabbat, vafo, sadoqat va ezgulik kabi fazilatlarini mustahkamlaydi.

Badiiy asarni mutolaa qilish jarayonida o'quvchining his-tuyg'ulari charxlanadi, estetik didi va ma'naviy dunyosi boyiydi. Shu bois adabiyotga oshno qalbdan yomonlik chiqmaydi. Buyuk mutafakkirlar hamisha yosh avlodni ilm olishga, mutolaa qilishga va ma'rifatli bo'lishga da'vat etib kelganlar.

XULOSA

O'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini milliy turmush tarzi, tarixiy sharoit hamda ma'naviy qadriyatlar bilan uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladi. Har ikki adabiyotda oila inson xarakteri shakllanadigan muhim ma'naviy-ijtimoiy muhit, shuningdek, jamiyatlardagi ziddiyatlar aks etadigan badiiy makon sifatida tasvirlanadi. Oiladagi mehr-oqibat, sadoqat, ota-ona va farzand munosabatlari bilan bir qatorda, majburiy nikoh, xiyonat, ruhiy begonalashuv, avlodlar o'rtasidagi kelishmovchiliklar hamda ayol taqdiri bilan bog'liq muammolar qahramonlarning ichki kechinmalari orqali chuqur badiiy talqin etiladi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, o'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning ifodalanishida umumiy insoniy qadriyatlar bilan bir qatorda, har bir xalqning milliy mentaliteti, urf-odatlar va tarixiy taraqqiyotiga xos jihatlar ham o'z aksini topgan. Shu bois oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini nafaqat qahramon ruhiyatini ochishga, balki jamiyatning ma'naviy-axloqiy qiyofasini yoritishga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Cho'lpon. Kecha va kunduz. – Toshkent: Ilm-Ziyo-Zakovat, 2019.
2. Cho'lpon. Kecha va kunduz. – Toshkent: Sharq nashriyot-matbaa konserni Bosh tahririyati, 2000.
3. Cho'lpon. "Adabiyot nadur" maqolasi. – 1914.
4. Quronov D. Cho'lpon nasri poetikasi. – Toshkent: Sharq nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi, 2004.
5. Begmatov E. A. O'zbek tili antroponimikasi. – Toshkent: Fan, 2013.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.